

may be useful for historians, educators and anyone interested in the history of the liberation struggle in Ukraine.

Key words: *Kholodny Yar, insurgent organisation, peasantry, historian, historiography, memories, military leader, struggle.*

УДК 378.016: [373.2:39]

Надія Георгян, Тетяна Хорольська
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ НА ЦІННІСНИХ ЗАСАДАХ ЕТНОПЕДАГОГІКИ

У статті розглядається проблема застосування практико-орієнтованого підходу як умова формування особистості майбутніх вихователів на ціннісних засадах етнопедагогіки. Визначається модель практико-орієнтованого етнопедагогічного підходу. Подана характеристика сутності та структури цільового, змістового, технологічного компонентів означеної моделі. Представлено досвід використання практико-орієнтованого підходу у процесі вивчення навчальної дисципліни «Етнопедагогіка дошкільна». Визначено змістові елементи та умови застосування практико-орієнтованого підходу в підготовці майбутніх фахівців.

Ключові слова: *практико-орієнтований підхід, етнопедагогічний підхід, ціннісні орієнтації.*

Постановка проблеми. Цілеспрямований розвиток, професійне становлення особистості неможливе без визначення соціокультурних цінностей суспільства. Сьогодні перед майбутніми педагогами стоїть завдання вибору правильних світоглядних пріоритетів, орієнтирів, самостійного визначення й усвідомлення відповідальності за свої дії перед суспільством.

Значну роль у вирішенні цих проблем відіграє освіта. В освітньому просторі людина заглиблюється в етнічну культуру свого народу, пізнає національну самобутність регіону, а через них залучається до світової загальнолюдської культури. Провідником культурного спадку етносів, націй, спільнот є педагог, покликаний залучити молоде покоління до численних культурних цінностей, традицій, бути носієм власної етнонаціональної культури та натхненником формування етнічної самосвідомості. Саме тому поряд із загальною професійною компетентністю педагога постає питання формування особистості майбутніх вихователів на ціннісних засадах етнопедагогіки.

Аналіз актуальних досліджень. Сучасні дослідження змісту педагогічної освіти звертаються до:

- методологічних основ системно-діяльнісного і суб'єктного підходу (О. Абдулліна, О. Карпова, З. Курлянд, С. Рогов та ін.);
- до вивчення структурно-динамічних особливостей ціннісно-сміслової сфери особистості (І. Бех, Ф. Василюк, М. Гінзбург, З. Карпенко, Д. Леонт'єв, Т. Титаренко, В. Франкл, Н. Чепелева та ін.);

- до дослідження поняття «середовище» (В. Биков, В. Курило, О. Плахотнік, С. Подмазін, Р. Пріма, Н. Рогальська та ін.);

- окремим напрямом досліджень є вивчення питань професійної компетентності вихователя й місця етнопедагогічної компетентності в її структурі (О. Гуренко, А. Богуш, Н. Лисенко, Н. Сивачук та ін.).

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та визначенні особливостей використання практико-орієнтовного підходу, який забезпечує формування майбутніх педагогів на ціннісних засадах етнопедагогіки.

Методи дослідження: теоретичний аналіз проблеми на основі вивчення філософської, педагогічної, психологічної, етнографічної, методичної літератури; систематизація й узагальнення досвіду; пошуковий експеримент.

Виклад основного матеріалу. Теоретичний аналіз проблеми, досвід її розв'язання в практиці вищої школи дозволили виявити очевидні та вагомні суперечності:

- між тенденціями глобалізації, яка посилюється у світовому просторі й окремо в кожній країні, і потребою збереження унікальності та передачі етнічних традицій і цінностей;

- між глибинним змістом етнокультурних цінностей та реальним використанням їх потенціалу в підготовці фахівців;

- між необхідністю використання етнопедагогічних цінностей і надбань та відсутністю цілісної технології підготовки майбутніх педагогів до роботи з дітьми в цьому напрямі.

При вивченні основних питань проблеми брали до уваги підходи вчених щодо визначення процесу підготовки фахівців, який забезпечує професіоналізацію та розвиток культуротворчої функції людини як процесу накопичення та передачі соціокультурного досвіду.

Вважаємо, що в підготовці майбутнього вихователя саме практика постає тим простором, у якому розвивається соціальна активність особистості, здійснюється суб'єкт-суб'єктна взаємодія, формується система ціннісних орієнтацій. Основи наукової концепції практик були закладені в роботах М. Хайдеггера [5]. Повсякденність буття людини стає значущою в межах певного розуміння того, що таке суспільство, як воно функціонує і змінюється. При цьому суспільство розуміється як сукупність людських «практик», організованих відповідним чином. Свідомість і знання визначаються як вторинні за своїм походженнями явища, як вербалізація практик, як форма спеціальної діяльності з усвідомлення й осмислення практик. Дослідники підкреслюють, що практичне знання може бути осмислене як реальна основа будь-якої «теорії», її джерело. Отже, формування педагога-професіонала здійснюється через трансляцію практично знання, його форми, змісту, засобів [3].

Важливими вихідними позиціями, що визначили побудову досвідної роботи є такі:

- морально-ціннісні орієнтації (як найважливіший елемент структури особистості) – це поняття, яке відображає спрямованість особистості на засвоєння моральних цінностей суспільства й орієнтацію на них;
- етнокультура та етнопедагогіка, як її складова, є осередком моральних цінностей, перевірених досвідом і часом;
- особливості ціннісно-сислової сфери особистості формуються за умови спрямування практичного знання на загальнолюдські моральні цінності.

Н. Щуркова [4, 35] визначає піраміду цінностей, що є значущим для життя людства та кожного етносу.

Людина

Життя Суспільство Природа

Добро Істина Краса

Щастя Свобода Совість Справедливість Рівність Братерство

Праця Пізнання Спількування Гра

Формування педагога-професіонала здійснюється через трансляцію практичного знання, його форми, змісту, засобів. Тому практико-орієнтований підхід є найбільш продуктивним у вирішенні завдання засвоєння та привласнення студентами етнокультурних цінностей і застосування їх у професійній діяльності.

Робота зі студентами денної форми навчання здійснювалась у процесі вивчення навчальної дисципліни «Етнопедагогіка дошкільна». Практико-орієнтований підхід був реалізований за допомогою розробленої моделі, що включає цільовий, змістовий та технологічний компоненти (рис 1).

Рис. 1

Цільовий компонент визначає спрямованість освітньої роботи на ознайомлення студентів з етнокультурними цінностями, народними

традиціями. Структура цільового компоненту охоплює навчально-пізнавальний, розвивальний, виховний потенціал (рис. 2).

Рис. 2

Змістова частина роботи побудована з урахуванням загальнопедагогічних знань і вмінь студентів, отриманих під час вивчення теоретико-методологічних засад фахових дисциплін.

До теоретико-методологічних знань майбутнього вихователя включено:

1. Теоретико-методологічні основи навчання й виховання дітей дошкільного віку.
2. Нормативно-правове забезпечення змісту дошкільної освіти.
3. Етнопедагогічна спрямованість психолого-педагогічних досліджень.
4. Методологія і методи етнопедагогічних досліджень.
5. Історія розвитку етнопедагогіки.
6. Виховний ідеал етнопедагогіки.

Водночас виокремили сукупність спеціальних знань та вмінь, які становили базовий зміст досвідної роботи.

Спеціальні практико-методичні знання майбутнього вихователя містять:

1. Етнопедагогічні засоби компетентнісного становлення особистості дошкільника (фольклор; пісня; гра, іграшка; народні ремесла і промисли; державні й національні символи та обереги; народний календар; народний одяг; народна кухня; житло та інтер'єр).
2. Засоби родинно-побутової культури.
3. Особливості етнопростору сучасного дошкільного закладу.

4. Використання народного досвіду виховання в сучасних дошкільних закладах.

5. Використання етнокультурних традицій різних народів у навчально-виховному процесі дошкільного закладу.

6. Знання методики виховання ціннісного ставлення до рідних і близьких у дітей.

Найбільш суттєву частину нашого досвіду становила реалізація технологічного компоненту. Аналізуючи сучасні підходи до освітнього процесу в дошкільному закладі було визначено форми та методи взаємодії студента й дитини старшого дошкільного віку, які спрямовані на активізацію пізнавальної, інтелектуальної, емоційно-ціннісної сфери особистості дитини. Основою цієї взаємодії становить сукупність педагогічних дій студента та відповідно дитини (рис. 3).

Педагогічна взаємодія студента і дитини

Рис. 3

Ефективності реалізації практико-орієнтованого підходу сприяли створені умови для професійної діяльності студентів в освітньому просторі дошкільного навчального закладу (рис. 4).

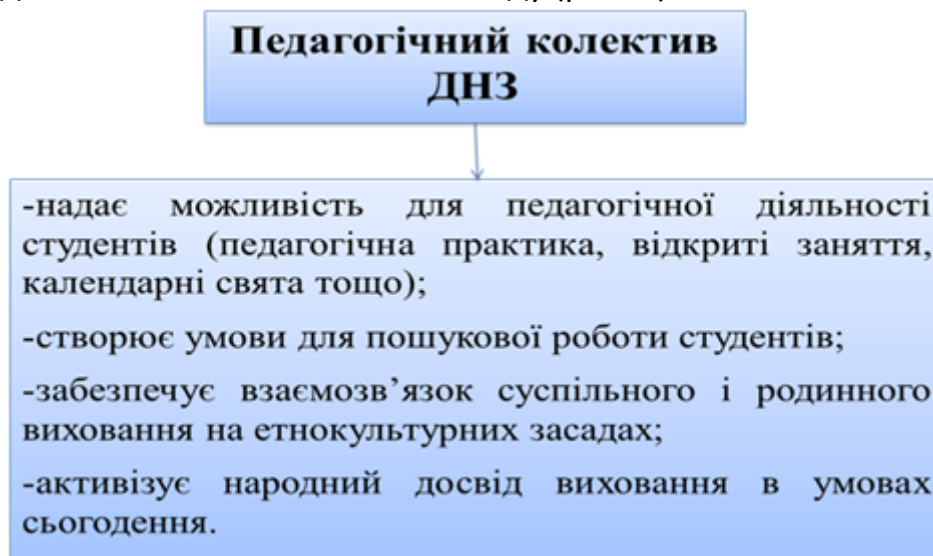

Рис. 4

У процесі формування ціннісних орієнтирів майбутніх вихователів мали місце як традиційні (лекції, семінари, практичні заняття, конференції, самостійна робота, курсові проекти, наукові гуртки тощо), так і специфічні (лекція-діалог, лекція-дискусія, засідання «круглого столу», краєзнавчі експедиції, імпровізація свят, обрядів, літературні вечори, співпраця з дошкільними закладами, створення проектів, електронно-методичного забезпечення навчальної дисципліни та ін.) форми роботи.

На формування емоційно-мотиваційної системи етнокультурного становлення майбутнього педагога суттєво впливає фактор новизни. Залучення студентів у творчу діяльність дозволяв підтримувати інтерес до культурних надбань, традицій, звичаїв, обрядів, фольклору тощо. Дослідницька робота майбутніх вихователів у етнокультурному аспекті надавала можливість культурного вдосконалення, гуманно-естетичного, інтелектуального розвитку. Студенти навчалися самостійно здобувати нову інформацію, розвивали вміння співвідносити, порівнювати.

Найбільш яскравими та пам'ятними подіями на факультеті в межах нашого досвіду виявилися такі проекти: «Пасхалія», «Музей сімейної іграшки», «Бабусина казка», «Моє родове дерево», музичне свято «Моя пісенна Україна».

Досвід запровадження практико-орієнтованого підходу дає можливість визначити перспективи особистісного та професійного зростання майбутнього фахівця.

Висновки. Однією з важливих умов професійного становлення педагога є практико-орієнтований підхід, який спрямовується на розуміння ціннісних засад етнопедагогіки, внутрішнього окультуреного світу людини, який знаходить своє відображення в індивідуальній, персоніфікованій професійній діяльності. Практико-орієнтований підхід сприяв усвідомленості студентами сутності етнопедагогічних надбань, набуття досвіду навчання й виховання дітей дошкільного віку. Особливості цього підходу визначалися його гуманістичною природою, пошуком сенсів професійної діяльності.

Досвід роботи засвідчує, що практико-орієнтований підхід є ефективним за умов:

- створення відповідного освітнього середовища;
- орієнтації студентів на етнічні ідеали;
- спрямованості навчально-виховного процесу на змістові засади родинної педагогіки;
- емоційно-мотиваційного забезпечення процесу засвоєння етнокультурних цінностей.

Застосований практико-орієнтований підхід надав можливість актуалізувати такі складові професійної діяльності:

- її гуманістичну спрямованість;

- уміння жити і працювати в умовах різного етнокультурного середовища, зберігаючи етнічну ідентичність, дотримуючись прав та обов'язків громадянина суспільства.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці методичних рекомендацій щодо застосування практико-орієнтованого етнопедagogічного підходу як умови формування особистості майбутніх вихователів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості / Іван Бех. – Кн. перша «Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади». – К. : Либідь, 2003. – 278 с.
2. Гуренко О. І. Формування етнокультурної компетентності майбутніх педагогів в умовах поліетнічного середовища : навчальний посібник / Ольга Гуренко. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2007. – 168 с.
3. Пальшкова І. О. Теоретичні засади застосування практико-орієнтованого підходу при формуванні професійно-педагогічної культури майбутніх педагогів / Ірина Пальшкова // Вісник Київського міжнародного університету. – Серія : Педагогічні науки. Вип. 5. – К., 2004. – С. 174–185.
4. Пальшкова І. О. Педагогіка : професійно-педагогічна культура вчителя : навчальний посібник / Ірина Пальшкова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011 – 192 с.
5. Хайдеггер М. Время и бытие / Мартин Хайдеггер / пер. с англ. – М. : Мир, 1993. – 406 с.
6. Щуркова Н. Е. Практикум по педагогической технологии / Надежда Щуркова. – М. : Педагогическое сообщество России. – 1998. – 250 с.

РЕЗЮМЕ

Георгян Н., Хорольская Т. Практико-ориентированный подход как условие формирования личности будущих воспитателей на ценностных засадах этнопедagogики.

В статье рассматривается проблема использования практико-ориентированного подхода как условия формирования личности будущих воспитателей на ценностных основах этнопедagogики. Определяется модель практико-ориентированного этнопедagogического подхода. Поданы характеристики сущности и структуры целевого, содержательного, технологического компонентов данной модели. Представлен опыт использования практико-ориентированного подхода в процессе изучения учебной дисциплины «Этнопедagogика дошкольная». Определены содержательные элементы и условия использования практико-ориентированного подхода при подготовке будущих специалистов.

Ключевые слова: практико-ориентированный подход, этнопедagogический подход, ценностные ориентации.

SUMMARY

Heorhiyan N., Horolska T. A practice-oriented approach as a condition of personality formation of future educators on the value foundations of ethnological pedagogy.

Purposeful development, professional formation of the personality is impossible without defining the socio-cultural values of society. Today future teachers face the task of choosing the right worldview priorities, benchmarks, self-determination, the awareness of responsibility for their actions before society. That is why along with the overall professional competence the teacher faces the challenge of assimilation and appropriation of the future teachers' ethnic and cultural values and applies them in professional activity.

In the preparation of the future educator it appears the space in which develops social activity of the personality, subject-subject interaction, a system of value orientations. Therefore, it is a practice-oriented approach that was chosen as the most productive in solving the problem of assimilation and appropriation by the students of ethno-cultural values. A practice-oriented approach we consider as an active form of organization of professional training of the future teachers, which is used in theoretical and practical training components and is implemented in the process of active students practice in preschool.

Work with students was carried out in the process of studying the discipline "Preschool education". A practice-oriented approach was implemented using the model that includes the target, content and technological components. The target component defines the direction of the educational work on familiarizing students with ethno-cultural values and national traditions. Contextual components built with regard of knowledge and skills of students acquired during the study of theoretic-methodological basis of professional disciplines. Technology component included implementation of forms and methods of interaction between the student and the child of preschool age.

A practice-oriented approach contributed to the students' awareness of the essence of ethno-pedagogic achievements, gain experience of teaching and upbringing of preschool children.

Key words: *practice-oriented approach, ethno-pedagogical approach, value orientation.*